

МЕТОДИЧНИЙ ВІСНИК

МІСЬКИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ

ВІДДІЛУ ОСВІТИ

СЕЛИДІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

ВИПУСК № 3

ЖОВТЕНЬ 2013

У ЦЬОМУ ВИПУСКУ:

Або я знайду шлях, або прокладу його

Сідней

Вітання	1
Індивідуалізація та диференціація	2-5
Співпраця вчителя початкової школи та вчителів-предметників	5-7
Диференційований підхід до навчання на уроках математики	7-10
Дифференцированное обучение и варианты оценивания	11-14
Урок математики "У світлі професій батьків. Розв'язування прикладів і задач", 3 клас	14-17
Урок читання (презентація знань з елементами пошукової діяльності "Про що розповів струмок" В. Литвиненко 3 клас	17-21
Варто замислитись	21-22
Думка в подарунок	22

Учитель! Перед именем твоим...

*Перша заповідь учителя – любити!
Це, перш за все, життя,
Бо в ньому жити:
Посіяти, плекати і радіти;
І знати, що добро росте,
Що вклав ти частку серця
В це створіння
І мудрість й душу,
Тільки май терпіння,
Бо довго проростає те зерно,
Воно ж бо вічне,
В терніях воно.*

*А друга заповідь учителя – любити!
З натхненням діяти, творити,
Шукати і знаходить сходи,
підійматись до зірок,
А кожним кроком є урок.
Ще й третя заповідь учителя – любити!
З своєю совістю дружити,
Щоб час пройшов
Й лови себе на слові:
Дорога вчителя вся виткана з любові!*

Вчителі є у житті кожного із нас: суворі й не дуже, улюблені й просто шановані, різні зовні, з різними характерами і методами викладання...

Всі з них залишають слід у нашій душі. Хочеться вірити в те, що він яскравий, вражаючий і значимий як посмішка, сонячний промінчик, чисте джерельце, яскравий вогник чи багаття....

Роби ти так, щоб після тебе перероблять не довелось.

Роби і не зважай на втому, і не чекай, що зробить хтось.

Коли ж зробив, то щоб нікому перероблять не довелось.

То ж у ці передсвяткові дня, шановні колеги, зичимо вам здібних учнів, результативних уроків, уважних очей, вдячних вихованців.

Віри, Надії, Любові і Здоров'я, Терпіння і Наснаги.

Пам'ятайте про те, щоб оцінити чиясь якість, треба мати якусь долю цієї якості і у самому собі.

**Науково-практична конференцію
«Особистісно орієнтований, диференційований підхід до навчання,
виховання та розвитку – важлива складова педагогічної
майстерності вчителя»**

29 жовтня 2013 року на базі Селидівського центру творчості дітей та юнацтва пройшла науково-практична конференція «Особистісно орієнтований, диференційований підхід до навчання, виховання та розвитку – важлива складова педагогічної майстерності вчителя». У роботі конференції взяли участь вчителі загальноосвітніх шкіл міста.

Індивідуалізація та диференціація—складові педагогічної діяльності

Принцип гуманізації сучасної освіти передбачає зосередження уваги до особистості кожного учня, створення умов, необхідних для розвитку закладених природою задатків.

До індивідуальних особливостей відноситься своєрідність сприймання, мислення, пам'яті, уяви, інтересів, нахилів, здібностей, що значною мірою обумовлює процес засвоєння знань, формування всіх якостей особистості.

Індивідуалізація навчання – це організація процесу навчання на основі врахування індивідуальних особливостей учнів, яка сприяє розвитку самосвідомості, самостійності й відповідальності. Педагогічна підтримка полягає у спільному з учнем визначенні його інтересів, цілей, можливостей і шляхів подолання перешкод (проблем), які заважають йому досягати позитивних результатів у навчанні (О.С.Газман). Підґрунтям педагогічної підтримки є взаємини рівноправності, рівноцінності, поваги й довір'я між учителем і учнем.

Індивідуалізація передбачає:

- 1) індивідуально орієнтовану допомогу учням в усвідомленні власних потреб, інтересів, цілей навчання;
- 2) створення умов для вільної реалізації завданих природою здібностей і можливостей;
- 3) підтримку школяра у творчому самовтіленні;
- 4) підтримку учня у рефлексії.

Знання індивідуальних особливостей учня необхідне для вирішення двох завдань:

- 1) індивідуалізації – підтримки і розвитку особливого, своєрідного потенціалу особистості;
- 2) соціалізації – адаптації і самореалізації особистості у соціальному середовищі.

Індивідуальний підхід передбачає пристосування форм і методів педагогічного впливу до індивідуальних особливостей школяра з метою забезпечення запроєктованого рівня розвитку особистості.

Диференціація - форма індивідуалізації, коли учні, схожі за певними індивідуальними особливостями, об'єднуються в групи для окремого навчання.

Диференційоване навчання — це така організація навчального процесу, при якій створюються умови, що дають змогу кожному учневі розкрити всі свої потенціальні навчальні можливості для розвитку закладених природою задатків. Навчання, у ході якого усім дітям ставляться однакові вимоги, не відповідає індивідуальним особливостям дітей.

Розрізняють зовнішню (профільну), внутрішню (рівневу) диференціацію.

Зовнішня диференціація — це поділ учнів за різними типами шкіл, у середині шкіл – за потоками чи класами.

Набір у профільний клас довільний. У ньому мають навчатися учні різного рівня знань, різних здібностей, різної успішності, але з однаковими професійними намірами. Для учнів профільного класу потрібно пропонувати дисцип-

Індивідуалізація навчання – це організація процесу навчання на основі врахування індивідуальних особливостей учнів, яка сприяє розвитку самосвідомості, самостійності й відповідальності

ліни за вибором, факультативні заняття.

Наприклад, відомо, що в Англії півтори сотні років тому почав діяти закон, який скорочено назвали “одинадцять плюс”. Суть його в тому, що кожна дитина, яка закінчувала початкову школу і якій виповнило-ся 11 років, обов’язково проходила тестування щодо виявлення її інтелектуальних здібностей. Якщо виявлялося, що коефіцієнт її інтелектуальних здібностей високий, її приймали в гуманітарну школу, після закінчення якої випускник мав право продовжити навчання в університеті. Якщо ж вона одержувала нижчий “10”, їй у гуманітарну школу двері були зачинені, проте можна було продовжити навчання в сучасній школі, після закінчення якої в університет вступати не дозволялося, хоч випускники мали право вступати до менш престижних вищих навчальних закладів. У 1955 р. пси-холог Ф.Вернон, досліджуючи коефіцієнт розумових здібностей 14-річних хлопчиків, помітив, що “ай-кю” хлопчиків, які навчалися в гуманітарних і технічних класах, за 3 роки зріс у середньому на 4—9 одиниць, у той же час у хлопчиків сучасної школи він знизився на 1—9 одиниць. Ці дані дають підставу зробити висновок що, по-перше, тести визначають розумові здібності, які не є природженими, і, по-друге, що ці здібності обумовлюються не тільки генетичними чинниками, а й соціальними умовами, характером виховання. Іншими словами, інтелектуальність оточення учня є позитивним чинником його розвитку. Спілкування “слабшого” учня з “сильним”, і не лише на базі навчальних інтересів, створює позитивний вплив на першого. З іншого боку, якщо “сильний” учень щось пояснює “слабшому”, він і сам починає краще розуміти те, що тільки що пояснював.

При належній підготовці до уроку і продуманій організації його проведення звичайний клас має багато педагогічних можливостей для того, щоб у ньому затишно почувалися всі учні класу, а тому комплектування класів на основі успішності не є педагогічно виправданим.

Затримка в розвитку дитини — явище, як правило, тимчасове, і поглиблювати цю тим-часовість школа не повинна.

Шкільна практика, однак, свідчить, що “слабші” учні в класі не завжди відчувають себе зручно і затишно. Учителю більше любить учнів, які краще вчать, слухняні, дисципліновані і т.д., які йому в усьому допомагають. Їх він частіше викликає відповідати, вони завжди на виду в класі, вони — цвіт класу. А “слабші” відповідають рідко, вони бачать, що життя в класі відбувається без їхньої участі, ніби їх взагалі немає. Ситуацію, як бачимо, створює не система навчання, а сам учитель, бо віддає перевагу кращим. Ми переконані, що саме різнорівневий клас має багато невикористаних можливостей для визначення і врахування індивідуальних особливостей кожного учня.

Внутрішня диференціація. У педагогіці під цим видом диференціації навчання розуміють таку організацію навчального процесу при якій врахування індивідуальних особливостей кожного учня здійснюється в умовах звичайного класу.

Як бути школам де немає паралельних класів? І разом з тим, очевидно, що в кожному конкретному класі завжди є учні, які цікавляться вивченням різних предметів. Скажімо, маємо 7-й клас, в якому навчається 17 учнів, 5 із них мають здібності до вивчення математики і фізики, 6 — “закохані” у предмети гуманітарного профілю, ще 6 — не проявляють ніякого інтересу до певного напрямку. Якби роботу з цими учнями проводити щоденно упродовж одного уроку за визначеними напрямками так, щоб працювала окрема група, то треба було б збільшити в школі кількість учителів щонайменше на одну третину і на стільки ж збільшити кількість класних кімнат. Через зрозумілі причини це неможливо зробити. Однак є вихід із цього становища. Наприклад, такий самий поділ за нахилами, як і в 7-му класі, можна зробити у 8-9-х. В усіх класах другий урок у певний день буде диференційованим (назвемо його так). В одну класну кімнату зберемо учнів одного напрямку, одного профілю з усіх трьох класів, у другу — учнів іншого напрямку, у третю — третього напрямку.

Отже, будуть зайнятими три вчителі і три класні кімнати, завдання ніби

*З о в н і ш н я
диференціація — це
поділ учнів за різними
типами шкіл, у
середині шкіл — за
потоками чи класами*

Внутрішня диференціація — це диференціація допомоги учневі в той момент, коли йому ця допомога потрібна і такою мірою, яка потрібна. З іншого боку, внутрішня диференціація передбачає управління процесом засвоєння знань

розв'язане.

Проте в цій схемі є один важливий момент — в одній класній кімнаті, де зібрані учні трьох класів, звичайний урок із такою групою неможливо провести, бо хоч предмет один, але теми різні. Виникає, таким чином, необхідність відмовитися від уроку як організаційної форми навчання хоча б на 45 хв. Маємо так званий різновіковий потік. Робота в потоці не є новою, оскільки в багатьох країнах світу форма роботи в потоці вже узвичаєна. Та й у нашій школі вона вже освоюється. Звичайно, стереотип уроку в наших учителів дуже стійкий і тому прийняття поряд з уроком ще якоїсь форми роботи сприймається важко.

Підсумовуючи сказане, відзначимо, що можливості профільної диференціації для створення таких умов, які б сприяли розкриттю потенціальних навчальних можливостей, з одного боку, дуже широкі, а з іншого, вони ще не розкриті ні в теорії, ні в практиці.

Кожна дитина має свої, лише їй притаманні задатки, здібності, нахили до вивчення тих чи інших предметів, має свій темп засвоєння матеріалу. У кожній дитині є свої особливості пам'яті, мислення, уяви.

У галузі засвоєння знань діє закон ієрархії, згідно з яким не можна засвоїти знання на високому рівні, якщо вони не засвоєні на нижчому. З точки зору цього закону рух засвоєння інформації йде від незнання до знання, від рівня до рівня, від нижчого до вищого. У силу вже наведених особливостей цей рух для кожного учня відбувається з різною швидкістю, з різним темпом, з різною мірою допомоги учневі з боку вчителя. Тому можна стверджувати, що *внутрішня диференціація — це диференціація допомоги учневі в той момент, коли йому ця допомога потрібна і такою мірою, яка потрібна. З іншого боку, внутрішня диференціація передбачає управління процесом засвоєння знань.*

Основним поняттям внутрішньої диференціації є рівень засвоєння інформації. Психологи виділяють п'ять рівнів засвоєння: розуміння, розпізнавання, репродуктивний, продуктивний і творчий рівень.

Застосування рівневої диференціації дає змогу кожному учню працювати на будь-якому рівні навчальних досягнень і здобути відповідні результати.

Учень має не тільки обов'язки (зокрема, засвоїти матеріал на відповідному рівні), а й право отримати відповідно до своїх здібностей і нахилів підвищену підготовку з предмета чи обмежитись середнім або достатнім рівнями засвоєння матеріалу. Свобода, на думку Марії Монтессорі, не означає робити, що сам хочеш, а надана можливість зробити вибір із запропонованих варіантів.

Отже, вчитель організовує навчання на всіх чотирьох рівнях досягнень, а учень сам вибирає рівень засвоєння навчального матеріалу.

Як свідчать спостереження, ефективною формою внутрішньої диференціації є триразове пояснення нового матеріалу. Після першого пояснення група "сильних" учнів (у них, як правило, засвоєння інформації на перших трьох рівнях відбувається в згорнутому вигляді, ніби стиснуто в часі) переходить до самостійного виконання додаткових завдань, що добираються з урахуванням особливостей дітей цієї групи.

Після другого пояснення самостійні завдання одержують учні "середньої" групи, робота з якими повинна бути спрямована на засвоєння і закріплення знань, автоматизацію умінь і навичок.

Третє пояснення спрямоване тільки на "слабких" учнів, ця робота ведеться тільки з ними. Тож "слабким" учням учитель пояснює тричі.

Для реалізації триразового пояснення й організації самостійної роботи учнів усіх груп учителю необхідно створити еталон знань із даної теми і чітко виділити всі рівні засвоєння цієї теми.

Рівнева диференціація навчання передбачає:

- збільшення кількості вправ, які потрібно виконати, та забезпечення розвивального характеру навчання;
- відмову від авторитарного навчання;
- свободу вибору кожним учнем рівня навчальних досягнень;
- використання різних форм роботи.

- Серед позитивних результатів рівневої диференціації слід назвати такі:
- зменшення навантаження на дітей, які інколи не тільки з соціальних, а й з фізіологічних причин не можуть опанувати високий рівень навчальних досягнень;
 - отримання кожним учнем потрібного саме йому змісту навчання;
 - зникнення страху учня перед оцінюванням;

Для успішного проведення диференційованого навчання вчителю необхідно:

- вивчити індивідуальні особливості та навчальні можливості учнів;
- використовувати й удосконалити здібності і навички учнів у груповій та індивідуальній роботі;
- систематично й об'єктивно аналізувати роботу учнів;
- планувати діяльність учнів з формування в них навичок самостійної діяльності і вміння керувати власним навчальним процесом;
- відмовлятися від малоефективних прийомів організації навчання, замінюючи їх раціональнішими за даних умов;
- здійснювати постійний зворотний зв'язок на уроці;
- вміло використовувати засоби заохочення тощо.

Кучук Р.І., методист ММК

Співпраця вчителя початкової школи та вчителів-предметників

В Державному Стандарті базової освіти та повної загальної середньої освіти зазначено, що відбір змісту предметів загальноосвітньої школи ґрунтується на принципі наступності між початковою та основною, основною та старшою школами. Забезпечення такої наступності та здійснення заходів, спрямованих до адаптації дітей до основної школи, є важливою трудовою успішністю для школярів у 5-му класі.

Перехід учнів з початкової в середню ланку школи - одна з педагогічно найбільш складних проблем, а період адаптації в 5-му класі - один з найважчих періодів шкільного навчання.

Стан дітей в цей період з педагогічної точки зору характеризується низькою організованістю, іноді недисциплінованістю, зниженням інтересу до навчання та її результатами, з психологічної - зниженням самооцінки, високим рівнем ситуативної тривожності. Це означає, що збільшується число дітей, що зазнають значні труднощі при навчанні та адаптації до нових умов організації навчального процесу. Для них особливо важлива правильна організація адаптаційного періоду при переході з початкової школи в середню ланку. Для того щоб у нас було менше проблем з адаптацією дітей після закінчення початкової школи потрібна тісна співпраця вчителів початкової школи з учителями середніх класів. Якщо ми, вчителі, будемо тісно співпрацювати, то діти не будуть так болісно сприймати перехід у середню школу. Вчителі середніх класів повинні обов'язково звернути увагу на відрізнення підручників в початковій школі та середній.

Нажаль, багато з вчителів не розуміють те, що в початковій школі ми присвячуємо своє життя дітям, з якими ми працюємо. Ми приділяємо їм багато уваги, знаємо про психічний та фізичний стан дитини, з яким настроєм вона приходить до школи та які в неї проблеми.

В середній школі вчителі бачать дітей 2-4 уроки на тиждень, тому не встигають приділити стільки уваги дитині. Дітям дуже важко звикнути до того, що ніхто не буде так до них ставитися як їх перший вчитель.

Всі вчителі, які працюють у школі не повинні забувати про те, що діти, яких ми навчаємо - це наші рідні діти і їм треба приділити хоча б 5-10 хвилин

Диференціація - форма індивідуалізації, коли учні, схожі за певними індивідуальними особливостями, об'єднуються в групи для окремого навчання

свого часу для того, щоб вони відчували себе потрібними. Вступ дитини до п'ятого класу, перехід від молодшої до середньої школи - відповідальний і достатньо важкий період у житті кожного школяра.

Вчителів початкових класів кожні 4 роки не покидають роздуми на тему, що станеться з їх ретельно плеканими вихованцями у невідомих та неминучих п'ятих класах. Ця проблема, що давно постала на стику початкової і середньої школи, - як нейтральна полоса. Що ж робити новоспеченим п'ятикласникам, які вже наприкінці перших тижнів навчання стикаються з багатьма новими проблемами - навчального, психологічного й особистісного характеру.

Про проблеми п'ятикласників ми говоримо щорічно. Бо, пішовши до 5 класу вони зразу стають дорослими, але щоб стати ними, потрібно певний час. Перехід з початкової в середню школу збігається з кінцем дитинства - досить стабільним періодом розвитку. Поява декількох учителів з різними вимогами, з різним стилем викладання є для них очевидним показником їхнього дорослішання. Але це тільки зовнішня сторона.

Ми спостерігаємо стан дітей, відсліджуємо їхню шкільну успішність і бачимо, що успішність у багатьох з них падає, інтерес до навчання знижується, стосунки між дітьми стають більше напруженими, конфліктними, а вони самі - тривожними, часто непередбачуваними у своїх реакціях, значно більше відстороненими від нас дорослих.

Звичайно в середній ланці вимоги ускладнюються, стають більш різноманітними, але вони повинні бути хоча б частково знайомі дітям з досвідом навчання в 4 класі.

Найкраще починати навчальний рік із пред'явлення тих вимог, до яких діти звикли, поступово видозмінюючи і ускладнюючи їх (зрозуміло, що це можливо не в усіх ситуаціях, але все таки...).

Педагогів-предметників, класних керівників, які будуть працювати з учнями 5 класів, треба призначити ще у II півріччі та запропонувати:

- Відвідайте уроки в 4-му класі. Придивіться до своїх майбутніх учнів. Познайомтеся з методикою викладання в початкових класах.
- Опрацюйте спеціальну психолого-педагогічну літературу.
- Пам'ятайте: легше з першого уроку викликати до себе довіру, любов дитини, ніж потім подолати недовіру.
- Не змінюйте різко методи роботи, використовуйте ігровий матеріал, інструктажі, пам'ятки, алгоритми, картки-опори, зразки виконання.
- Уникайте «гострих» кутів, проявляйте стриманість, терплячість.
- Пам'ятайте: діти потребують ласки, ніжності, співучасті, турботи.
- Вчасно й мудро підтримуйте дитячу активність.
- Активно залучайте батьків і вчителів-предметників до життя класу.
- Працюйте над формуванням колективу через різноманітні доручення, змінюючи групи.
- Розвивайте почуття колективізму через спільну турботу про престиж класу (зовнішній вигляд, успіхи в навчанні, максимальна участь у святах, естафетах, конкурсах).
- Пріоритет віддавайте індивідуальній роботі (спостереження, бесіди, анкетування, доручення).
- Відвідайте уроки колег, які викладають у 5-х класах.

Психологічні й психофізичні дослідження свідчать, що на початку навчання в 5 класі школярі переживають період адаптації до нових умов навчання, багато і чому подібний до того, що характерний для початку навчання в 1 класі.

Різка зміна умов навчання, розмаїтість і ускладнення вимог, що пропонуються п'ятикласнику різними вчителями - все це є досить серйозним випробуванням для психіки школяра.

Труднощі п'ятикласника може викликати й необхідність на кожному уроці пристосовуватися до своєрідного темпу, особливостей мови, стилю викладання кожного вчителя.

Тому погіршення успішності, я вважаю, значною мірою пов'язане з особ-

Навчання — один із найважчих видів праці, але розумові сили та потенціал дітей неоднакові

ливостями адаптаційного періоду. Потрібно виробити «Єдині педагогічні вимоги до роботи в п'ятих класах», які щорічно коригувати, доповнювати.

Рекомендації вчителям початкової школи:

1. Зосереджувати свої зусилля на формуванні у школярів адекватних форм поведінки в нових ситуаціях, а також вмінь і навичок, необхідних для успішної адаптації, а саме: установлювати міжособистісні стосунки, адекватно оцінювати свої можливості, самостійно розв'язувати конфлікти мирним шляхом, самоконтролю і самооцінки.
2. Підтримувати методичну співпрацю з учителями середніх класів основної

Рекомендації вчителям п'ятикласників:

1. Враховуйте вікові та індивідуальні психологічні особливості кожної дитини.
2. Демонструйте свою віру в успіх
3. Створюйте ситуацію у спіху.
4. Акцентуйте увагу учня на його досягнення, перемогу.
5. Вказуючи на помилки, допоможіть знайти шлях до їх виправлення.
6. Корисним є створення системи диференційованого навчання. Так кожній дитині припадає значно більше індивідуальних контактів з учителем. Спілкування стане індивідуалізованішим, пристосованішим до особливостей учня, його характеру.
7. Порівнюйте якість роботи дитини лише з її власними - (попередніми) результатами, а не зі здобутками інших учнів.
8. Уникайте у своєму мовленні слів - заперечень
9. Корисним є створення системи диференційованого навчання. Так кожній дитині припадає значно більше індивідуальних контактів з учителем. Спілкування стане індивідуалізованішим, пристосованішим до особливостей учня, його характеру.
10. Частіше спілкуйтеся з кожним учнем, а не помічайте його лише тоді, зробіть щось погане. Не провокуйте дитину на погані вчинки, лише аби завоювати вашу увагу.
11. Розрізняйте особистість і поведінку. Вчинок потребує санкції, а особистість — підтримки.
12. Пам'ятайте, що навчання — один із найважчих видів праці, але розумові сили та потенціал дітей неоднакові. Не варто вимагати від учня неможливого. Краще визначити, до чого він схильний та як розвинути його розумові здібності.
13. Для встановлення гарних стосунків між дітьми у класі й формування у них конструктивних навичок взаємодії можна проводити заняття: «Що таке дружба?». «Людина у незвичних ситуаціях». «Вчимося ефективно спілкуватися» тощо. Така робота буде ефективнішою, якщо заняття матимуть практичну спрямованість і проводитимуться в інтерактивних формах.
14. Продовжуйте розвиток та формування ключових компетентностей дітей.

*Халілова Н.А., вчитель початкових класів
Української ЗОШ I-III ступенів № 13*

Диференційований підхід до навчання на уроках математики

- Вчителько! А як пишеться цифра 8?
- Дуже просто, Маричка! Береш звичайний символ нескінченності і повертаєш його на кут $\frac{\pi}{2}$!

2

Відродження нашого суспільства, його успішний розвиток значною мірою залежить від творчості та активності людей, тих умов, які створюються для розвитку кожної особистості. Саме тому головним завданням школи є розвиток і формування компетентної, працелюбної, творчої особистості, здатної до свідомого суспільного вибору та збагачення на цій основі інтелектуального, культурного й економічного потенціалу народу. Вирішення цієї проблеми значною мі-

До кожного учня треба підійти, побачити його труднощі, кожному необхідно дати тільки завдання

В.О. Сухомлинський

рою залежить від учителя, творча педагогічна діяльність якого повинна бути спрямована на створення сприятливих умов для самореалізації особистості кожного школяра в процесі навчання. Створити комфортні умови, за яких кожен учень відчув би свою успішність, інтелектуальну спроможність допомагає диференційоване навчання. На даний час актуальним є завдання підвищення рівня математичної підготовки підростаючого покоління, оскільки математична освіта є важливою складовою загальної освіти людини. Без диференційованого підходу до вивчення математики не може бути успішного її засвоєння учнями. «Кожний, у міру можливостей, повинен залишатися вірним своєму характеру, його особливостям. Ніщо, зроблене всупереч своїй природі, не досягає успіху», - писав Цицерон. В зв'язку з цим диференціація була і залишається завжди актуальною проблемою.

Про необхідність диференційованого підходу до навчання не раз висловлювався у своїх працях В.О. Сухомлинський: «До кожного учня треба підійти, побачити його труднощі, кожному необхідно дати тільки для нього призначене завдання».

Пропрацювавши 26 років у школі, я чітко зрозуміла наскільки важливо вчителеві знати, як спілкується дитина з навколишнім світом - джерелом думки, мислення, розумового розвитку. Знаючи цей світ, завжди можна допомогти їй вперше відчувти перемогу над новим і незрозумілим, засвітити в її очах почуття подиву перед красивим і незвичним, дивним і хвилюючим. Тому головною метою навчання вважаю індивідуалізацію, а диференціацію використовую як умову для її досягнення, через яку реалізується індивідуальний диференційований підхід до навчання.

Не всі учні мають однакові здібності, але їх треба розвивати у кожного і на кожному уроці. Особливої уваги потребують учні з, низьким рівнем навчання. Оптимальною системою заходів для надання допомоги школяру, який не встигає, вважаю наступні:

1. Допомога в плануванні навчальної діяльності (планування повторення та виконання мінімуму вправ для ліквідації прогалин, алгоритмізація навчальної діяльності щодо аналізу та випрощення типових помилок тощо).
2. Додаткове інструктування під час навчальної діяльності.
3. Стимулювання навчальної діяльності (заохочення, створення ситуацій успіху, спонукання до активної роботи тощо).
4. Контроль за навчальною діяльністю (часте опитування учня, перевірка всіх домашніх завдань, активізація самоконтролю на навчальній діяльності тощо).
5. Різні форми взаємодопомоги.

Велике значення для подолання неуспішності є формування позитивного ставлення до навчання, а саме: до змісту навчального матеріалу, до процесу навчання, до себе, до вчителя і до колективу. Систему роботи з цього питання можна поділити на етапи:

Слабо встигаючи учні потребують допомоги на кожному етапі уроку:

- У процесі контролю за підготовленістю учнів: намагаюся створити доброзичливу атмосфери під час опитування. Знижую темп опитування, дозволяю довше готуватися біля дошки. Пропоную учням орієнтовний план відповіді. Дозволяю користуватися наочним приладдям, що допомагає

Ставлення, що формується	1-й етап	2-й етап	3-й етап	4-й етап
Ставлення до змісту навчального матеріалу	Найлегший цікавий матеріал незалежно від його важливості, значущості	Цікавий матеріал, що стосується суті досліджуваного	Важливий, але непривабливий матеріал	
Ставлення до процесу навчання (засвоєння знань)	Діє вчитель, учень тільки сприймає	Головним залишається вчитель, учень бере участь в окремих ланках процесу	Головним стає учень, учитель бере участь в окремих ланках процесу	Учень діє самостійно
Ставлення до себе, своїх сил	Заохочення успіхів у навчанні, що не потребує зусиль	Заохочення успіху в роботі, що потребує певних зусиль	Заохочення успіху в роботі, що потребує значних зусиль	
Ставлення до вчителя (колективу)	Актуалізована об'єктивність, нейтраліст	Привітність, уважність, особиста привабливість, допомога, співчуття	Доброзичливе ставлення, допомога учню	

Кожний, у міру можливостей, повинен залишатися вірним своєму характеру, його особливостям. Ніщо, зроблене всупереч своїй природі, не досягає успіху

Цицерон

Диференційоване навчання дає змогу кожному учневі у навчанні піднятися на щабель вище, тому що в основі лежить сходження від простого до складного з урахуванням можливостей зони найближчого розвитку кожної дитини

- з'ясувати суть явища. Стимулюю оцінкою, підбадьоренням, похвалою.
- Під час викладу нового матеріалу: вживаю заходи підтримки інтересу за допомогою запитань, що з'ясовують ступінь розуміння ними навчального матеріалу. Залучаю їх як помічників у підготовці приладів, дослідів тощо. Залучаю до висловлення пропозиції в разі проблемного навчання, до висновків та узагальнень або пояснень суті проблеми, висловленої сильним учнем. Для досягнення ефективного результату навчання важливу роль відіграє диференціація навчання під час вивчення нового матеріалу за рахунок багаторазового повторення. Після першого знайомства з темою є група учнів, які відразу засвоюють матеріал. Вони отримують вправу на закріплення. Решта учнів на другому прикладі прослуховують ще раз нову тему. Знову утворюється II група учнів, яким все зрозуміло. Тоді I група отримує завдання з логічним навантаженням, II група - завдання на закріплення, а III група учнів разом з вчителем відпрацьовує незрозумілі теоретичні питання. По завершенню роботи перші дві групи звітують про свою роботу, а III група учнів заслуховує їхні відповіді.
- Під час самостійної роботи на уроці: поділяю завдання на дози, етапи, виокремлення зі складних завдань низки простих, посилення на аналогічне завдання, виконане раніше. Нагадую прийоми та способи виконання завдання. Даю вказівки на необхідність актуалізувати те чи інше правило; посилення на правила та властивості, необхідні для розв'язання задач і виконання вправ. Інструктую щодо раціональних шляхів виконання завдань, вимог до їхнього оформлення. Стимулюю самостійні дії учнів, які погано встигають. Ретельніший контролюю їхню діяльність, вказую на помилки, перевірку, виправлення.
- Під час організації самостійної роботи: вибираю для груп учнів, що погано встигають, найраціональнішої системи вправ, а не механічне збільшення їх кількості. Докладніше пояснюю послідовність виконання завдання. Попереджаю про можливі утруднення, використання карток-консультацій, карток з орієнтовним планом дій.

В розв'язанні питання диференціації велику увагу приділяю виробленню навичок усної лічби, оскільки це є однією з умов успішного навчання математики. Усні завдання мобілізують діяльність учнів, захоплюють їх своєю простотою, сприяють розвитку уваги, пам'яті, швидкості реакції, зосередженості. Учні усну лічбу сприймають як цікаву гру, починаючи з легкого, поступово переходять до складніших завдань.

Застосовую різні види диференційованої допомоги учням. Основою вибору такої допомоги є результати діагностики особистості, що називають причини труднощів дитини в навчанні, залежно від яких вибираю той чи інший вид допомоги вчителя. Наприклад:

- 1) називання типу задачі;
- 2) доповнення до задачі у вигляді креслення;
- 3) записування умови у вигляді таблиці, матриці, структурної схеми;
- 4) називання алгоритму розв'язання;
- 5) називання аналогічної задачі, розв'язаної раніше;
- 6) скерування на пошук розв'язання за допомогою асоціацій;
- 7) установлення причинно-наслідкових зв'язків, необхідних для розв'язання задачі;
- 8) називання відповіді, результату задачі;
- 9) постановка навідних запитань;
- 10) повторення правил, алгоритмів, на основі яких розв'язується задача.

За роки роботи створила достатню навчальну базу для проведення різноманітних видів самостійних робіт за рівнем складності, включаючи різноманітні тестові завдання. Це завжди необхідний методичний матеріал, цінність якого ніколи не зменшується, але завдання мають бути дібрані так, щоб навіть учні, які мають початковий та середній рівень знань, проявляли максимум самостійності, мали реальну можливість розвитку.

Велике значення для подолання неуспішності є формування позитивного ставлення до навчання, а саме: до змісту навчального матеріалу, до процесу навчання, до себе, до вчителя і до колективу

З неуспішністю можна не тільки боротися, але її можна і попередити. Для цього необхідно на кожному етапі уроку робити наступні акценти:

1. У процесі контролю за підготовленістю учнів: спеціально контролювати засвоєння питань, що зазвичай викликають в учнів найбільше утруднень. Ретельно аналізувати і систематизувати помилки, яких припускаються учні в усних відповідях, письмових роботах; з'ясувати типові для класу й зосереджувати увагу на їх виправленні. Контролювати засвоєння матеріалу учнями, які пропустили попередні уроки. По закінченні поділу теми або розділу узагальнювати підсумки засвоєння школярами основних понять, законів, правил, умінь і навичок, виявити причини відставання.

2. Під час викладання нового матеріалу: обов'язково перевіряти під час уроку ступінь розуміння учнями основних елементів матеріалу. Стимулювати запитання з боку учнів у разі утруднень під час засвоєння навчального матеріалу. Застосовувати засоби підтримки інтересу до засвоєння знань. Забезпечувати великий вибір методів навчання, що дають змогу всім учням активно засвоювати матеріал.

3. Під час самостійної роботи учнів на уроці: добирати до самостійної роботи завдання з найважливіших, складних і важких розділів навчального матеріалу, прагнучи меншою кількістю вправ, але поданих системно, досягти більшого ефекту. Включати до самостійної роботи вправи на виправлення помилок, допущених у відповідях і в письмових роботах. Інструктувати про порядок виконання роботи. Стимулювати постановку запитань до вчителя в разі утруднень у самостійній роботі. Допомогати учням у роботі, всіляко розвивати їхню самостійність. Вчити планувати роботу, виконуючи її в належному темпі, та здійснювати контроль за роботою.

4. Під час організації самостійної роботи поза класом: забезпечити у виконанні домашньої роботи повторення вивченого, концентруючи увагу на найважливіших елементах програми, які зазвичай викликають найбільше утруднення. Систематично давати домашнє завдання на роботу над типовими помилками. Чітко інструктувати учнів про порядок виконання домашніх робіт, перевіряти ступінь розуміння цих інструкцій школярами, які не встигають. Погодити обсяг домашніх завдань з іншими вчителями класу, окрім перевантаження, особливо учнів, які погано встигають.

Реалізація різнорівневого навчання дозволяє мені оперативнo враховувати готовність дитини до вивчення нового матеріалу, забезпечити для кожного учня оптимальний характер пізнавальної діяльності на всіх етапах освітнього процесу, створити комфортні умови для всіх дітей, зберігаючи обов'язковий обсяг програмових вимог для кожного. Диференційоване навчання розглядаю як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів та як засіб попередження відставання у навчанні. Воно дає змогу кожному учневі у навчанні піднятися на щабель вище, тому що в основі лежить сходження від простого до складного з урахуванням можливостей зони найближчого розвитку кожної дитини.

Використання диференціації в навчальному процесі дає можливість пробудити в учнів інтерес до знань, прагнення самостійно попрацювати, заохочує їх до пошуку, надає можливість робити маленькі відкриття, бо кожен учень отримує завдання, що відповідає його здібностям і забезпечує перспективу розвитку, формує соціальну, комунікативну та творчу компетенцію учнів.

Свою роботу спрямовую на розкриття сил і можливостей кожної дитини, допомагаю відчувати їй радість успіху розумової праці, повірити у свої можливості. Внаслідок такої копіткої роботи з учнями реалізується суттєве призначення педагога - дати кожній дитині знання, що відповідають її розумовому потенціалу, вселити віру у свої сили, свій розум, талант, які зроблять її успішною людиною. Вона зможе швидко адаптуватися у сучасному суспільстві, переорієнтуватися, перекваліфікуватися, сумлінно ставитися до роботи, показуючи високий рівень своєї компетентності.

*Ковальчук Г.А., вчитель математики
ЗОШ І-ІІІ ступенів № 1*

Дифференцированное обучение и варианты оценивания

Понятие "Дифференцированное обучение" в переводе с латинского "different" означает разделение, разложение целого на различные части, формы, ступени.

Вопрос дифференциации обучения и воспитания не раз рассматривался на педсоветах и в работе методических объединений коллектива нашей школы, и мы пришли к выводу, что дифференцированное обучение создает условия для максимального развития детей с разным уровнем способностей: для реабилитации отстающих и для продвинутого обучения тех, кто способен учиться с опережением. Этот вывод - не дань моде, а жизнь, доказавшая, что люди всё-таки рождаются разными.

Для понятий педагогической науки, которые отражают особенно сложные явления, зачастую характерно то, что они используются в различных, порою весьма неопределённых значениях. К таким понятиям относится «дифференцированное обучения».

Анализ литературы показывает, что более точное определение даёт Селевко Г.К.

- Дифференцированное обучение - это: 1) форма организации учебного процесса, при котором учитель работает с группой учащихся, составленной с учётом наличия у них каких-либо значимых для учебного процесса общих качеств; 2) часть общей дидактической системы, которая обеспечивает специализацию учебного процесса для различных групп обучаемых. В основу дифференциации положена теория Л.С.Выготского о зоне ближайшего развития

Цель дифференцированного обучения: организовать учебный процесс на основе учёта индивидуальных особенностей личности, т.е. на уровне его возможностей и способностей.

Основная задача: увидеть индивидуальность ученика и сохранить ее, помочь ребёнку поверить в свои силы, обеспечить его максимальное развитие.

Важным аспектом в развитии личности является осуществление индивидуального и дифференцированного подхода к учащимся в педагогическом процессе, так как именно он предполагает раннее выявление склонностей и способностей детей, создание условий для развития личности.

Основная цель использования технологии уровневой дифференциации - обучение каждого на уровне его возможностей и способностей, что даёт каждому учащемуся возможность получить максимальные по его способностям знания и реализовать свой личностный потенциал. Данная технология позволяет сделать учебный процесс более эффективным.

Дифференцированное обучение требует от учителей изучения индивидуальных способностей и учебных возможностей (уровень развития внимания, мышления, памяти и т.д.) учащихся, диагностики их уровня знаний и умений по определённому предмету, что даёт возможность осуществлять дальнейшую индивидуализацию с целью достижения коррекционного эффекта.

Приёмы дифференцированного обучения

при опросе, подаче домашнего задания и оценивании учащихся

Приёмы опроса учащихся Очень часто на уроках формы опроса направлены на поиск пробелов и недостатков в знаниях учащихся. А ведь это должен быть поиск достоинств, знаний и умений. Главная задача в ходе опроса - поддержать, помочь, научить.

Прием 1. Солидарный опрос.

Ученик, вызванный к доске, не может справиться с заданием. Обращаемся к классу с вопросом: Кто может выполнить это задание? Затем из числа желающих выбираем наиболее предпочтительного (того, кто находится в хороших отношениях с отвечающим), и предлагаем ему шёпотом помочь товарищу и научить его так, чтобы тот мог сам выполнить задание. Почти тот же самый вариант, но немного изменённый: ученика вызываем к доске, предлагаем ему тему, проблему или задание; затем он выбирает из класса того, в чьей помощи он нуж-

Дифференцированное обучение" в переводе с латинского "different" означает разделение, разложение целого на различные части, формы, ступени

Дифференцированное обучение - форма организации учебного процесса, при котором учитель работает с группой учащихся, составленной с учётом наличия у них каких-либо значимых для учебного процесса общих качеств

дается (1-2 чел.), затем они берут все необходимые пособия, тетради, учебники и удаляются на последнюю парту, где в течение 15 минут идёт подготовка, после чего ученик сдаёт учителю в присутствии своих тренеров изученный материал. Если ученик справился с заданием, он получает качественную оценку в баллах и поощрение на словах, оцениваем также труд тренеров, если опыт не получился, неудовлетворительная оценка не выставляется, а учитель думает над другими способами и заданиями, позволяющими ученику добиться успеха.

Прием 2. Взаимоопрос.

Три ученика, подготовленные провести опрос тех, кто хотел бы ответить на "12", на "9" и на "8", садятся каждый на своём ряду и приглашают желающих. Если ученик записался в группу, где он быстро ответил на вопросы и получил "3", он может мигрировать в группу более высокого качества и попытаться счастья там.

Прием 3. Тихий опрос.

Беседа с одним или несколькими учениками происходит полушёпотом, в то время как класс занят другим делом, которое предложил учитель.

Прием 4. Защитный лист.

Ученик нередко приходит на урок неподготовленным. В таких случаях обычны два сценария.

Первый: строгий учитель перед каждым уроком проверяет знания. Попался - наказан, не попался - повезло... Такая игра в "кошки-мышки" порождает недоверие и много *других* отрицательных эффектов.

Второй: Доброму учителю выгодно признаться до урока, для убедительности что-нибудь приврав. Добрый пожурит, пообещает проверить знания потом, заваленный многочисленными школьными делами, скорее всего забудет.

Такая ситуация тоже отрицательно действует на ученика и психологически проигрышна для учителя. Как быть?

Перед каждым уроком, всегда в одном и том же месте, лежит "Лист защиты", куда каждый ученик без объяснения причин может вписать свою фамилию и быть уверенным, что его сегодня не спросят. Зато учитель, подшивая эти листы, держит ситуацию под контролем.

Прием 5: Идеальный опрос (почти шутка).

Идеальный опрос - когда опроса нет, а функции его выполняются. Ученики сами оценивают степень своей подготовки и сообщают об этом учителю.

Приемы подачи домашнего задания

Вредный и достаточно распространенный прием - наказание домашним заданием повышенного объема или сложности. Но если уж задавать, то задавать с максимальной пользой.

Прием 1. Три уровня домашнего задания. Учитель одновременно задает домашнее задание трех уровней .

Первый уровень - обязательный минимум. Главное свойство этого задания: оно должно быть абсолютно понятно и посильно любому ученику.

Второй уровень - тренировочный. Его выполняют ученики, которые желают хорошо знать предмет и без особой трудности осваивают программу. Эти ученики могут освобождаться от задания первого вида.

Третий уровень используется или нет учителем в зависимости от темы урока, подготовленности класса. Это - творческое задание. Обычно оно выполняется на добровольных началах и стимулируется учителем высокой оценкой и похвалой. Диапазон творческих заданий широк:

- частушки, басни, сказки, фантастические рассказы по учебным темам и т.п.;
- чайворды, сканворды, кроссворды и т.п.;
- учебные комиксы;
- плакаты - опорные сигналы;
- мнемонические формулы, стихи и др.

Прием 2. Задание массивом.

Задается большой массив заданий сразу на достаточно большой промежуток времени. Например, из 50 заданий ученик должен выполнить 20. Важный психо-

логический эффект: самостоятельный выбор задания дает возможность самореализации для ученика, происходит самосогласование ребенка и уровня заданий, которые он решает.

Прием 3. Сам себе учитель.

В течение последних 10 минут урока предлагаем учащимся придумать наиболее интересную форму и содержание домашнего задания. Кто какое домашнее задание для себя придумал, тот и будет его выполнять. Кто не сумел или не захотел придумать, тому домашнее задание формулируем сами.

Прием 4. Идеальное задание.

Достаточно схож с приемом 3. Учитель не дает никакого определенного задания, но функция домашней работы выполняется, то есть учитель предлагает школьникам выполнить дома работу по их собственному выбору и пониманию.

Приемы оценивания

От педагога в момент оценки результатов требуется эмоциональная уравновешенность, необходимая для объективной оценки, доброжелательность - в момент оглашения оценок любого уровня, умение учитывать возможности и реальные достижения каждого учащегося. Главное, чтобы оценка на уроке стала стимулом для дальнейшего приложения сил. Человеку нужен успех.

Прием 1. Оценка - не отметка.

Оцениваем не только цифрой. Оцениваем словами, интонацией, жестом, мимикой...

Вариант: учитель, потирая ладони, с хитрым видом выдает группам на листочке задание каверзное, но посильное... Через 10 минут ученики справляются. Учитель: "Ну что с вами делать? Вы же мой золотой фонд невыполненных заданий погубите! Вот уж в следующий раз..."

Прием 2. Рейтинг.

Завершив работу, ученик сам ставит себе отметку. За ту же работу отметку ставит и учитель. Записываем дробь. Например, 4/5. Задача учителя—приучить ученика к регулярному оцениванию своего труда. Прием вводится на период согласования критериев отметки, а через некоторое время числитель и знаменатель все чаще совпадают.

Прием 3. Кредит доверия.

В некоторых случаях ставим отметку в "кредит". Спорная четвертная. Предмет волнений и надежд. Учитель: "По отметкам ты на "4" ("5") чуть-чуть не доработал. Но у меня создалось впечатление, что ты можешь и хочешь. Это так? Если да, то давай попробуем поставить тебе высокую оценку, а в следующей четверти станет ясно, насколько мы были правы".

Прием 4. Система стимулов.

Вариант 1. Листочек с отложенной оценкой.

Не желая выставлять низкую оценку, выдаем учащемуся листочек, в который он записывает тему, заданный вопрос или задание, с которым не справился, дату и возвращает учителю. При следующем опросе предлагаем ученику ответить или выполнить задание, которое содержится в отложенном листке.

Вариант 2. Развернутая оценка.

Наряду с цифровой оценкой делаем запись, раскрывающую наше отношение к ученику и его достижениям.

Вариант 3.

Достаточно хорошей оценкой могут быть:

- маленькая грамота;
- благодарственное письмо или диплом "За победу на уроке", "За маленькое открытие", "За помощь другу";
- благодарственная запись в дневнике;
- книга, открытка с дарственной надписью, стихотворение, посвященное ученику.

Среди приведенных приемов нет такого, который можно назвать самым главным. Радуга из одного цвета - не радуга. Только поддерживая друг друга, приемы дают "радужный" эффект. Многоцветную картину не нарисовать одним

махом. Терпение и постепенность! Лучший способ загубить педтехнику - схватиться за все сразу.

Иногда бездумный перенос приемов, созданных в определенных условиях, в наши, совсем иные (в зависимости от класса, личности ученика), может привести к тому, что для этих прекрасных приемов "дети окажутся неподходящими". Будем помнить, что в нашей профессиональной деятельности учителя главное не в том, чтобы учить, а в том, чтобы думать. Пусть нашим девизом будут слова замечательного поэта Максимилиана Волошина: Из всех насилий, Творимых человеком над людьми, Убийство - наименьшее, Тягчайшее же - воспитанье.

И будем помнить, что "приемы педтехники - каждодневный инструмент учителя. Инструмент без работы ржавеет... А в работе - совершенствуется". (А.Гин).

*Шашкіна Л.М., вчитель історії
Селидівської загальноосвітньої гімназії*

Відкритий урок з математики
“У світі професій батьків. Розв'язування прикладів і задач”
3 клас

Тема: У світі професій батьків. Розв'язування прикладів і задач.

Мета: закріпити вміння виконувати письмове додавання і віднімання трицифрових чисел обчисленні задач; формувати обчислювальні навички; вправляти учнів у розв'язанні задач на дві та три дії; розвивати вміння розв'язувати рівняння; розвивати математичну мову, логічне мислення, творчі здібності, вміння; виховувати активну життєву позицію, прагнення до успіху через наполегливу працю.

Обладнання: ПК, наочний та роздатковий матеріал.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Настанова на успіх

Пролунав дзвінок, починаємо урок! З радістю разом до знань поспішаємо, знаємо: дорога ця нелегка. Вірю, усі перешкоди здолаємо! Успіхів, любі, натхнення й добра!

- А щоб урок був цікавим, ми повинні бути... *(відповіді дітей)*

II. Оголошення теми і мети уроку. Мотивація навчальної діяльності.

- Сьогодні на уроці на нас очікують задачі, приклади, рівняння, які ви склали разом із своїми батьками. Вони допоможуть переконатися вам, що без математики не можна обійтися

Математика - це наука закономірностей, законів, логіки та відкриттів.

Давайте з вами спробуємо зробити свої маленькі математичні відкриття на цьому уроці, які, можливо, допоможуть робити великі відкриття у вашому майбутньому житті і досягти успіху.

План уроку

1. Повторення таблиці множення. Робота із сорбонками.
2. Математична розминка.
3. Усний рахунок. Математичний віночок.
4. Каліграфічна хвилинка.
5. Творча робота над задачами.

III. Актуалізація, контроль та корекція знань. (Запис числа в зошитах)

1. Робота із сорбонками

2. Математична розминка (повторення правил математичних дій)

робота в різні рівневих парах

Перший крок до відкриття - це увага, мислення і зосередженість. Тож, перевіримо рівень вашого інтелекту, виконавши завдання.

- Погляньте на перше завдання. У вас є 6 об'єднаних прямокутників.

*Урок - це логічно
закінчений, цілісний,
обмежений
визначеними
тимчасовими
рамками етап
навчально-виховного
або, як зараз
кажуть,
педагогічного
процесу*

У кожному прямокутнику кружечок. В цьому кружечку ви повинні поставити відповідний знак математичної дії, давши відповіді на мої запитання. Отже, заповнюємо перший прямокутник.

1. Якою дією визначити, на скільки одне число більше, ніж інше?
 2. Якою дією ми знаходимо невідомий доданок?
 3. Якою дією знаходимо зменшуване?
 4. Якою дією знайдемо різницю?
 5. Яка дія: число на декілька одиниць більше іншого?
 6. Якою дією дізнатися: у Миколки стільки ж, як у Петрика і Дмитрика разом?
- Виконавши завдання, з'єднайте відрізками однакові знаки арифметичних дій.
Моя підказка: у вас має вийти дві геометричні фігури.

1. ○	2. ○	3. ○
4. ○	5. ○	6. ○

- Які фігури у вас вийшли?
- У кого вийшло два трикутники, усно обчисліть периметр. - Ви зробили впевнено крок до відкриття. А у інших все попереду, будьте уважними та старанними.

3. Усний рахунок Робота по рядах

	$350 + 150 =$	○
○	$-90 =$	△
△	$+260 =$	□
□	$-250 =$	▱
▱	$+360 =$	◇
◇	$-560 =$	○
○	$+60 =$	◻
◻	$-180 = 0$	▭
▭	$+900 =$	

- Остаточна відповідь 1000.

IV. Закріплення та узагальнення знань учнів

1. Каліграфічна хвилинка

- Відслідкуйте закономірність і продовжить числовий ряд трьома числами.
123, 234, 345, (456, 567, 678)

2. Підготовча робота до розв'язування задач. (Робота в малих групах)

- Співвіднести вирази із задачами. Відповісти на питання.

1. За перший мама обробила a документів, а за другий b документів. Скільки документів оброблено за два дні?	$a \times b$
2. У магазин бабусі завезли a кг цементу. У перший день продали b кг цементу, у другий ще c кг. Скільки кг цементу залишилося?	$a - b - c$
3. За a годин покляяно c м шпалер. Скільки метрів шпалер можна покляяти за x годин?	$b : a \times x$
4. У магазин завезли a ящиків цукерок по b кг у кожному. Скільки всього кг цукерок завезли у магазин?	$a + b$
5. У магазин першого дня завезли a кг цементу, а другого b кг. У скільки разів більше завезли другого дня ніж першого?	$a + b$

Від якості уроку залежить ефективність функціонування всієї школи

Урок — це «відрізок» навчального процесу, який є закінченим за змістом, у часі й організаційно

- Які задачі прості? (1, 4, 5)
- Які задачі складені? (2, 3)
- Яка задача на кратне порівняння? (5)
- До якого виду належить задача під номером 3? (на зведення до одиниці)

3. Робота над задачею на зведення до одиниці

За 7 днів мама обчислила 35 папок з документами. Скільки папок обчислює мама за три дні роботи ?

1. Самостійне читання задачі
2. Читання задачі вголос учнем.
3. До якого виду належить ця задача?
4. Що в задачі відомо?
5. Про що треба дізнатися?
6. Учень записує коротку умову задачі на дошці.
7. Про що можна дізнатися, якщо відомо, що за 7 днів мама обробила 35 папок?
8. Якщо стане відомо, скільки папок обробляє мама за одну годину, чи зможемо ми відповісти на головне питання задачі?

(Один учень розв'язує задачу біля дошки, двоє складають обернені задачі.)

4. Творча робота над задачею.

Ускладнити задачу так, щоб вона розв'язувалася трьома діями. Обрати найвдаліший із запропонованих варіантів і розв'язати задачу. Короткий запис на дошці.

	За 1 день	Всього днів	Всього папок
I	?п.	7 дн.	35 п.
II	?, на 2 п. більше	3 дн.	?п.

5. Диференційована робота над задачами.

Учитель читає всі задачі. За цей час учні вирішують, яку задачу вони будуть розв'язувати.

Середній рівень. Задача на знаходження суми трьох доданків. (Дії виконувати письмово (в стовпчик))

За перший день тато перевіз 126 пасажирів, за другий день 148 пасажирів, а за третій 203 пасажирів. Скільки пасажирів перевіз тато за три дні?

Підказка:

$$\left. \begin{array}{l} \text{I} - 126 \text{ п.} \\ \text{II} - 148 \text{ п.} \\ \text{III} - 203 \text{ п.} \end{array} \right\} ? \text{ п.}$$

Достатній рівень. Задача на знаходження третього доданку. (Дії виконувати письмово (в стовпчик))

За три дні тато перевіз 407 пасажирів. За перший день 114 пасажирів, за другий - 224 пасажирів. Скільки пасажирів перевіз тато за третій день?

Підказка :

$$\left. \begin{array}{l} \text{I} - 114 \text{ п.} \\ \text{II} - 224 \text{ п.} \\ \text{III} - ? \text{ п.} \end{array} \right\} 407 \text{ п.}$$

Високий рівень. Задача на знаходження суми двох часток. Скласти буквенний вираз до розв'язання даного типу задачі, використовуючи букви латинського алфавіту *a, b, c, x*

Бабуся збрала 24 кг помідорів і 15 кг огірків. Вона порозкладала їх у банки для консервування, по 3 кг у кожному. Скільки банок використала бабуся?

Підказка:

$$\left. \begin{array}{l} 24 \text{ кг в ? б. по } 3 \text{ кг} \\ 15 \text{ кг в ? б. по } 3 \text{ кг.} \end{array} \right\} ? \text{ б.}$$

Додаткові завдання для учнів, які швидко впоралися із задачею.

$$\begin{array}{r} 34... \\ -1...5 \\ \hline ...37 \end{array} \quad \begin{array}{r} ...46 \\ +2...7 \\ \hline 62... \end{array} \quad \begin{array}{r} 87... \\ -3...5 \\ \hline ...45 \end{array}$$

6. Розв'язування рівнянь

- А рівняння те ж зробили великий внесок у наукові досягнення. За допомогою складання і розв'язування рівнянь було зроблено багато відкриттів.

То ж потренуйте свій мозок за допомогою розв'язування рівнянь. Виконайте ті рівняння, які розв'язуються дією додавання.

$$x + 320 = 800$$

$$x - 125 = 242$$

$$x + 564 = 322$$

- Яке рівняння ви розв'язали за допомогою дії додавання? А які це рівняння? Це рівняння на знаходження невідомого зменшуваного.

VI. Підсумок уроку

До кінця біжить урок

Сповістить про це дзвінок.

Працювали ви, старались,

Що ж нового ви дізнались?

А тепер оцініть свою роботу.

Найбільший мій успіх на уроці....

Найбільші труднощі на уроці....

*Данілова О.І., вчитель початкових класів
Селидівської ЗОШ І-ІІІ ступенів № 6*

Урок читання (презентація знань з елементами пошукової діяльності “Про що розповів струмок” В. Литвиненко 3 клас

Тема : В. Литвиненко «Про що розповів струмок».

Мета: Продовжити знайомство із творами з теми «Прийди, весно з радістю!», вчити виділяти головну думку, давати характеристику головним дійовим особам, аналізувати та оцінювати їх поведінку і вчинки, робити висновки, щодо прочитаного; вчити цінувати думки товаришів.

Формувати навички повноцінного сприймання, розуміння, відтворення художнього тексту шляхом засвоєння відповідних навичок і читацьких умінь. Розвивати виразне читання, зв'язне мовлення, емоційну сферу учнів, образне мислення, творчі здібності, уміння висловлювати елементарні оцінні судження

*Вчитель до уроку
готується все своє
життя*

В. О. Сухомлинський

щодо прочитаного.

Виховувати повагу до людей праці, доброзичливість і чуйність, культуру навчальної праці; викликати бажання наслідувати добрі справи однолітків, розв'язувати життєві задачі самостійно.

Девіз уроку : Я люблю життя, бо ще стільки багато невідомого.

Обладнання : підручники, індивідуальні картки, малюнки, картки для роботи в парах, олівці.

Тип уроку: закріплення знань.

Хід уроку

I. Організація класу та мотивація навчальної діяльності.

Вчитель : Добрий день! Любі мої, зараз закрийте очі, послухайте цю цікаву пісню струмочка , посміхніться і згадайте все добре і гарне , що є в вас, за що ви себе любите. Ці риси вам знадобляться на уроці, щоб допомогти довести, що ваші знання міцні і ви можете застосовувати їх на практиці. (Звучить спокійна мелодія релаксації)

- А зараз тихенько сідає «Краса», а за нею «Сила» класу.

1. Проблемне питання.

- Любі мої , послухайте звукове письмо, яке я підготувала для вас, воно ' допоможе краще вам зрозуміти тему нашого уроку і дійти висновку з якою метою ми продовжимо працювати саме над твором В. Литвиненко «Про що розповів струмок».

(Звучить звукове письмо:

Все — із доброго чи злого — починається з малого.

Хліб — з маленької зернини,
дощ — із чистої краплини.

Навіть річечка-ріка починається з струмка.

День турботою почнеться,
все довкола усміхнеться.

Проганяй мерщій дрімоту
— і рукам давай роботу.

І роби невтомно, вміло,
хоч мале, та добре діло.

- Психоформула.

- Увага на дошку , читаємо: Я - уважний! Я - старанний! Я - самостійний! Я —молодець!

2. Ділення на групи.

- Сьогодні на уроці ми будемо працювати з великою кількістю різними за складністю завдань, тому оберіть колір, який відповідає рівню ваших знань.

- * добре

- * дуже добре

- * відмінно

II. Мовні розминки . Вправи на вдосконалення навичок читання.

1. Дихальні вправи

- Щоб ротик і язичок були слухняними, виконаємо зараз такі дихальні вправи:

- 1,2,3, - вдихаємо повітря, 4 - видихаємо.

- 1,2,3, - вдихаємо повітря, 4 - видихаємо, ніби гасимо свічку.

- 1,2,3, - вдихаємо повітря, 4 — видихаємо, показуємо . як із кульки виходить повітря.

2. Розпитування. Читання з музикальним супроводженням. (30 с.)

Візьміть картки прочитайте, спробуйте запам'ятати та розповісти друзям, батькам.

III. Актуалізація опорних знань

1. Перевірка домашнього завдання.

Мотиви — це внутрішні імпульси, які спонукають учня до активної навчально-пізнавальної діяльності.

А) Фронтальне опитування

- З яким твором ми познайомились на попередньому уроці?

- До якого жанру відноситься цей текст? Доведіть?

- Хто є головними героями?

- А от головну думку тексту ми з вами розкриємо пізніше, після того як ще попрацюємо над текстом.

- Ви уважно читали оповідання?

Б) Словникова робота

На попередньому уроці ми познайомились з новими словами, а зараз ще раз перевіримо свої навички і прочитаємо правильно ці слова (учень читає з наголосом слово і передає естафету далі):

розхвастався обережніше

перебresti повертаємо випаровується

повноводний сила - силенна

дзюрчить із річечкою спорудили

В) Гра «Доведи що...» (Учні повинні вибрати в тексті і прочитати те місце, яке доводить, що ...)

- Що деркач із струмочком потоваришували.

- Що вода потрібна для людини.

- Що струмочок ввічливий.

2. Бліц - турнір «Питання - відповідь»

Учні задають питання один одному.

3. Читання «Хто далі»

IV. Повідомлення теми, мети уроку

Вчитель: Сьогодні ми продовжимо роботу над оповіданням В. Литвиненко «Про що розповів струмок». Будемо вчитися правильно, виразно читати, характеризувати персонажів, давати оцінку їхнім вчинкам. Нехай ваші серця відчують виховну мету твору, а ви зробите висновки на основі прочитаного.

1. Аналіз змісту. Вибіркове читання.

А) Червоні Знайди відповідь у тексті.

- Як струмок розповів про те, як люди добувають електрику?

Б) Жовті **Читання комбінованим способом, з помітками в книжці**

Знайдіть у тексті речення з синонімами до слова «розмовляє струмок»

В) Зелені **Читання з емоційним забарвленням.**

Знайдіть і прочитайте речення, які потрібно прочитати з емоційним забарвленням

хвастливо

недовірливо

злякано

радісно

2. Фізхвилинка. Розслаблення очей.

- Розігрійте руки, потерши одну долоню іншою. Робіть, доки не відчуєте, що руки стали теплими... Тепер обіпріться ліктями на стіл перед собою. Складіть пальці обох рук у дві півкулі та м'яко прикрийте ними закриті очі. Відчуйте, які приємні для очей тепло та темрява... Ви можете посилити ці почуття, зробивши при цьому пару глибоких вдихів. Уявіть собі, ви намагаєтесь наповнити не лише легені, а й очі свіжим киснем, він зробить їх більш свіжим та сильним, (звучить музика)

В. **Формування контрольно - оцінювальних дій.** Диференційована робота.

«Вільний вибір»

А зараз найцікавіша хвилинка уроку. На ваш розсуд я виставляю 3 види роботи, поспілкуйтесь парами та оберіть одну із них.

1. Робота за змістом прочитаного.

А) У вас є картки з словами, вам трішечки складне завдання. Задайте питання так, щоб відповіддю були саме ці слова (Хвалько, деркач, південь) Б) Текстовий аналітик

Текстовий аналітик

Довів ти мені, що велика ріка - це і є ти з товаришами.	
От вибігли з лісів.	
Пий на здоров'ячко, - струмок йому.	
Турбіни поставили, щоб ми їх крутили, електрику добували.	
А знаєш, які великі озера є на світі?	
Уже така річка набралася, що й другий берег ледве видно.	

В) Гра «Так» чи «Ні»

1. Одного разу зупинився деркач коло маленького струмка.
2. А тік він якраз на північ - деркачу по дорозі..
3. А - а, так то ж я з товаришами їх осінню наливав.
4. Тепер сомів розводять.
5. Криниці на березі - то теж з нашою водою..
6. А деркач не мовчить пісні співає.
7. Підлетиш, а я там на бережку сидітиму.
8. Підліта до берега, а струмка нема.
9. Вся сила - силенна води на землі - це наш колектив струмочків.

1.	4.	7.
2.	5.	8.
3.	6.	9.

2. Розвиток зв'язного мовлення

А) «Експертна група» - запис опорних слів кожної частини.

Б) «Суд над головним героєм»

Робота в групах.

Вчитель: На уроках читання ми повинні вчитися не тільки виразно й правильно читати, а й грамотно висловлювати свої думки. Тому зараз ми з вами проведемо «Журналістське розслідування». Ви попрацюєте в групах. Зверніть увагу, хто найяскравіше захистить ваш проект.

Журналісти - зачитують погані риси

Редактори - знаходять гарні риси

Репортери - зачитують репортаж (висновок)

В) Складання плат і стислий переказ (робота в парах)

Самостійно або за допомогою опорних схем.

VI. Осмислення теми уроку.

1. Індивідуальна робота.

А) Портрет головного героя.

- На парті у вас є малюнок струмочка, це я побачила його таким. А ви напишіть на листочках яким ви уявляєте його? У вас є опорні картки з прикметниками, вони допоможуть вам скласти портрет героя.

Ефективний урок - це той урок, якого чекають учні

Урок - це твір мистецтва, де педагог уміло використовує всі можливості для розвитку особистості учня

2. «Діограма Вена» додаткове завдання

Спільні та окремі риси текстів «Про що розповів струмок» та « Як Дніпро народився»

VII. Підсумок уроку.

1. Обираю - відповідаю.

На дошці висять листочки під номером, учні підходять і вибирають який найбільш сподобався. Читають питання і відповідають.

2. Узагальнююча бесіда.

- Діти, сьогодні ви гарно працювали, дякую вам за це, але я хочу щоб ви зрозуміли, ви маленькі. У вас життя попереду. В народі кажуть :життя прожити - не поле перейти». Тому давайте зробимо висновок нашого уроку, чому вчить нас цей текст? Мені хотілося б, щоб ви пам'ятали ці слова. Візьміть закладку і вкладіть її собі в підручник.

- І разом визначимо тему твору «Про що розповів струмок». Ми повинні пам'ятати, що всі діла починаються з маленьких справ).

- Який висновок можна зробити після сьогоднішнього уроку?

- Чи допомогло вам моє звукове письмо?

- Як ви вважаєте, які слова мені хотілося б зараз прочитати і застосувати для нашого класу?

Важливіш над усе навчитися працювати разом. Прислухатись до думки своїх друзів, довіряти і творити тільки добрі справи.

Виставлення оцінок.

-У кожного з вас є оціночні картки. Поставте оцінку собі, дома розкажіть і покажіть вашу роботу батькам. Нехай вони оцінять вас. А третя оцінка буде моя. Сподіваюсь вона не буде відрізнятись від родинної оцінки. Головний приз нашого уроку - «Путівка» до шкільної бібліотеки, де Ольга Іванівна підбере для вас оповідання відповідні до цього.

-А цю «Пташку Надії» я хочу подарувати тим дітям хто мене сьогодні вразив своїми знаннями, (вчитель дарує Пташку Надії)

VIII. Домашнє завдання.

А - Напишіть казочку, змінивши події.

Б) - Переконливий лист - переконайте учнів 2 класу що вода важлива, її треба берегти.

В) Намалювати уривок і вміти його переказати.

- Цікаво вам було працювати на уроці?

-А зараз давайте з вами промовимо це речення **«Я люблю життя, бо ще стільки багато невідомого!»** з радістю так щоб передати свої почуття нашим гостям.

Галкіна О.С., вчитель початкових класів
Селидівської ЗОШ І-ІІІ ступенів № 1

Варто замислитись

ОСВІТА ДЛЯ МЕНЕ...

Що означає освіта для кожного з нас?! Цікаве й водночас риторичне запитання...

Освіта — це й хвилювання, що пов'язані з першим уроком; й останній дзвінок у моєму житті, коли по щоках котилися сльози... З цього почався мій дорослий шлях, та й, мабуть, усіх нас.

Але не закінчилося навчання. Пам'ятаєте безтурботні студентські роки... Довгі години, проведені за книжками в бібліотеці. Лекції та практичні семінари, коли не можна зупинитись ні на хвилину. Задушевні вечірні розмови з подругами. Усе це становить невід'ємну частинку моєї освіти — найщасливішої пори

Освіта — це не лише отримання знань в університетах чи школах, це — наше життя!

життя...

Можливо, освіта — це становлення мене як Людини, особистості та індивідуальності, постійне самовдосконалення. Або ж весь процес комунікації між людьми... Освіта — це не лише отримання знань в університетах чи школах, це — наше життя!

Згадую слова Ейнштейна кожен раз, коли читаю щось цікаве: «Освіта — це те, що залишається в тебе після того, як забуваєш усе, чого тебе вчили!»

Освіта — це кожна мить, не оминіть її!

За інтернет-виданням: www.osvitata.com

ІДЕАЛЬНИЙ УЧИТЕЛЬ

Не так давно, років 30 тому, професію вчителя вважали однією з найбільш важливих і престижних. Педагог був головним суддею та основним мірилом у будь-яких справах. Про нього говорили з гордістю й благоговінням, прислухалися до його порад, чекали від нього допомоги. Але минули роки, змінилися пріоритети в країні — і про вчителя забули. Частіше і в пресі, й на устах людей чулися негативні відгуки про роботу педагогів. У суспільстві сформувався образ ідеального педагога, поряд з яким звичайні вчителі звичайних шкіл виглядали не найкраще.

Тож яким має бути вчитель, щоби про нього з гордістю можна було сказати: ідеальний педагог? Для когось, напевно, це мудра, емпатійна людина, яка може дати відповідь на будь-яке запитання. Завжди вислухає, завжди зрозуміє та, звісно ж, підтримає в скрутну хвилину. Але насамперед — це професіонал і психолог.

Спробуймо пояснити це непросте поняття «ідеальний педагог».

1. «Ідеальний педагог» має бути фахівцем: знати теорію та методику педагогіки і психології, майстерно володіти своїм предметом, уміти так донести його до учнів, щоб вони не лише зрозуміли, а й полюбили його предмет.
2. Така людина має любити дітей, вірити в них і в себе, бути ерудованим, терплячим, оптимістичним, стриманим.
3. Його мова має бути правильною. Йому важливо вміти словом, поглядом переконати слухачів у своїй правоті, донести до учнів головну думку.
4. Ідеальний педагог — ще й вправний організатор, чудовий та відповідальний працівник, мудра людина.

Скільки ще можна вигадати, створюючи образ ідеального вчителя!

А що, на вашу думку, означає «ідеальний учитель»? Якими рисами він має бути наділений?

За матеріалами журналу “Завуч” № 4 (502), лютий 2013

◆ Думка в подарунок

Тих, у кого ми вчимося, справедливо можна назвати нашими вчителями, але не кожен, хто вчить нас, заслуговує на це ім'я.

Й.В. Гете

Інколи вистачає миті, щоб забути життя, та іноді не вистачає життя, щоб забути мить...

Школа — це, по-перше, вчитель, по-друге, вчитель і, по-третє, вчитель. А потім уже все інше.

В. Розанов